talarpub@gmail.com | talar تلار | talarbrahui | talarbrahui | talarbrahui | +92 81 827824

تاک:31 | سال:22 | 16-22 اگست 2025ء | نہاد:10 روپئی | پنہ غاک:8

ہفتئی

تلار

کوئٹہ

All About #Brahui

براہوئی نابابت

براہوئی ٹی

تنقید ادب نالمی آبشخ

(شونگال)

براہوئی ادب نا بارواٹ داہیت وار وار آ پاننگ کہ اوٹی تنقید نا وس وسگ اف۔ داہیت تینا جا گہ غا راست ہم ارے، ولے اینو نا بدل مروک آ حالیت آ ک داٹی بھاز آ بدلی تے اتنگ نا سوب مسنو۔ نن خنہ کہ اینو نوشت آ تیا ہیت کننگ نا بنا مسنے، دانا آب اخس ءِ، داڑا ہیت کننگ نا بھاز گنجائشت ارے، ولے بھلو کچ اسے ٹی چست مروک آ سوج آ ک دادرک ءِ ایتر ہ کہ اینو نا بدل مروک آ حالیت آ ک 'تنقید ءِ سکپتنگ' نا ہیت آ تے فسانہ جوڑ کرینو۔ اینو نا ورنا تینا ایب کیب ءِ ہُر سا حالیت آ تے پہہ مسُنے ۔ ہراڑے کہ سیاسی وراجی حوالہ غا بدلیک مون آ بسُو' و ادب نا پڑ آ ہم بدلیک محسوس کننگ انگ ءُ۔ اینو نا ورنا سَٹی آ سِفت وواہ واہ غان پیش تمسا بیرہ حقی آ دروشم آ تے امنا کننگ نا کنڈ آ روان خننگک ۔ اینو ورنا نوشتوک آن دا اومیت تخنگ مریک کہ او بروک آ وخت اٹ تینا زبان وادب ءِشون تننگ اٹ سرسہب مرو۔ بدلی نا کساس دا گڑا غان خلنگ مریک کہ اینو لائخی تے لائخی و نابودی تے سفا و پاش آ لوز آ تیٹ نابودی پاننگ انگ ءِ۔ ورنا ک تینا نوشت آ تے قلم نا کیرغ آن اُتسا

تینا پام ءِ پاش کننگ اٹ لگوک ءُ۔ وخت اس کہ نوشت آ تیا سنگتی، مڑکی ءِ مون آ تخسا سِفتی گپ وتران مسکہ، وبدر تلنگوک آ تے ہَر و بروشیف خلنگا کہ، دار و یہ مچٹ ءُ کچ اسیٹ داسہ ہم ساڑی مرو، ولے او باپست خلنگ اٹی ءِ۔ وخت اس کہ تینا ئی گری تیان ایڑتر نوشت آ تیا وفتا نوشتوک نا تعلقداری ءِ اسہ کُنڈ تخسا ہیت منگ ءِ۔ براہوئی ادب نا پڑ آ ردوم نا کنڈ آ روان تنقیدی عمل آن داپاش خننگ انگ ءِ کہ داسہ زبان وادب نا رداٹ اگہ کہ بے آب آ نوشت آ ک چٹپر ور، ولے کم ضرور مرور۔ انتئے کہ داسہ دا ہیت پاش مسنے کہ تنقید کس ءِ شیف خلنگ یا سِفت کننگ نا عمل اس اف، بلکن دا راتکی تے پاش کننگ کن مریک، و دا مواد و مڈی سے نا حقی آ دروشم ءِ مونی انگ کن مریک۔

شینکار و شوٹکار عبدالحفیظ قلات پرنٹرز پٹیل روڈ کوئٹہ غان شینک کرسا 302 فیز 1 یونیورسل کمپلیکس جناح روڈ کوئٹہ غان تالان کرے

ایلو پنہ غاتیا

2 میکو پنہ

ناول: دے آ بندغ آ ک (4)

(غسان کنفانی/ غمخوار حیات)

خزم: محمد خان آ کاش

(بہاول نسیم بنگلزئی)

3 میکو پنہ

سفرنامہ: سندھ انا سیل (13)

(وحید ہمراز، بسیمہ)

غزل: مقبول جان

4 میکو پنہ

خلقی دروشم: چنکی 8

(عصمت بلوچ)

غزل: الیاس سنگت

5 میکو پنہ

سفرنام: ماشکیل اسکان نا حید آ ک (5)

(فیض اللہ فیض، بسیمہ)

6 میکو پنہ

نواسہ سردار دو عالمؐ حضرت حسن

(مفتی ابواصیر م القریشی)

7 میکو پنہ

نوشتا نک: ادبی نظریہ انت اسے؟

(احمد سہیل)

نوشتا نک: شال

(مصباح)

8 میکو پنہ

بوگ شوگ: راج اٹ ہراست دھکہ تننگ کتو۔۔۔

(ڈاکٹر محبوب شاہ) (2)

.....4.....

1961 ٹی کنفانی نا اوڑدہی (ملاقات) ڈنمارک نا اسہ ٹیچر گودی اسے تون کہ پن تے اینی ہوور (Anni Hoover) ئس، مس، ہرا تینا وطن آن فلسطینی پناہ گزین تا حالیت نا جاچ اکن بسوسس۔ اِرا تُو ہم گدرینگتو یس اوفتا (غسان واینی ہوور) نا نکاح مس۔ ولے پیشن نا دنیا نا حالیت آک اوفتے کن جوان اَلوس۔ انتئے کہ اوڑتون پین ہچ ءُملک اسے ناپاسپورٹ ہم اَلو، ہنداڑان او 1962ء اٹی ڈکوئی کاریم کننگ نا فیصلہ کرے۔

اودیمی نا دے تیٹ او تینا ہندا ناولٹ ''رجال فی الشمس'' (دے آسلوک بندغ آک) ءِلکھا، واو دا ناول ءِتینا اُرا گودی اینی ہوور نا پن آ کرے۔ ہراتم دا ناول شینک مس تو عرب نا ادبی جہان اٹ انقلاب اس چست مس وغسان کن یکدم و شابیت ی ءُپڑا سے آ دا ناول ستاوتحسین نا کسر تے ملسا اونا پن ءِ پنی آ نوشتکار تا لڑاٹ چغین کرسا ہنا۔ داسہ ہم گیشتری مخلوق وخواننده ونوشتکار آک اونا دا ناول ''دے آ سلوک بندغ آک'' ءِغسان نا گچین آ تخلیق پارہ۔

''دے آ سلوک بندغ آک'' مُسہ مُلک بدر فلسطینی تا کسہ ءِ۔ ہرا فک چاری بندغ تون سوداگری اس کیرہ کہ او دا ہر مُست ءِ عراق آن کویت آ ڈکوئی دیک، اے تم دا پنی ئس کہ کویت اٹی روزگار بھاز ءِ۔ ہر میٹرک نا امتحان ءِ ہم پاس کرے، اوکان گڈ 1995ء اٹی بی کام نا امتحان اٹی ہم سرسبھی دوئی کرے۔ اودے علم و ادب نا تالانی تون اوار راج انا راہشونی نا ہم بھاز گڑتی ئس، ہندا سوب آن او شاعری نا گرج آتے دوئی کرسا گدرینگوک آ سی سال آن ہم زیات مُد آن اسہ گچین ءُشاعر اسے ناحیثیت اٹ براہوئی ادب نا پڑءِ وسم کرینے و بھاز بے مٹ ءُادبی کڑدسر تنگ ءِ۔ اونا شاعری ٹی روانی، خیال و فکرانا زیبائی، مہر وسیوت تون اوار زندانا ویل آ تا باروات ہم جوان ءُخیال وفکر اوار خنگنک۔ اونا شاعری رسالہ و اخبار تیٹی شینک مرسا کرینے۔

محمد خان آ کاش، براہوئی شاعری تون اوار بلوچی و اردو زبان اٹی ہم گچین ءُشاعری کرینے، اونا شاعری خوانوک آ و بنوک آ خواجہ غاتے بھاز دوست بریک۔ اونا شاعری نا کتاب شینکاری ناریسہ ٹی ءِ، اونا شخصیت اٹی دین دوستی، ورنا شاعر ادیب آ تا راہشونی، نا جوزہ غاک ہم پاش خنگرہ۔ او تینا شاعری ٹی مہر وسیوت نا ہیت ءِ کرسا کیک، او تینا غزل اسے ٹی نوشتہ کیک کہ:

دا کل آ زندگی ءِ ای تیر کیو امر
دا خن تا تہاری ءِ ای تیر کیو امر

.....

بلبل نا اواری تون ہر سہب آ ہوغوہ
گلشن نا دولخی ءِ ای تیر کیو امر

.....

آباد کریس دشت ءِ آ کاش ٹوک آ تیٹ
بے رونق آ خوشی ءِ ای تیر کیو امر

دعاءِ کہ خدا تعالیٰ محمد خان آ کاش نا شاعری و قلم اٹی برکت شانے، او ہندا وڑ براہوئی ادب نا پڑ آ ادبی خذمت سر ترسا کے۔ آمین۔

.....بہاول نسیم بنگلزئی

گچین آ شاعر محمد خان نا تخلص آ کاش، قلمی آ پن محمد خان آ کاش، جنوری 1970ء نا دے ودی مس، اونا باوہ شرفدار نا پن مراد خان، قبیلہ بادینی، جہی ہند خلق بادینی، تحصیل وضلع نوشکے ءِ۔

محمد خان آ کاش دینی تعلیم دوئی کننگ آن پد

ناول

دے آ بندغ آک

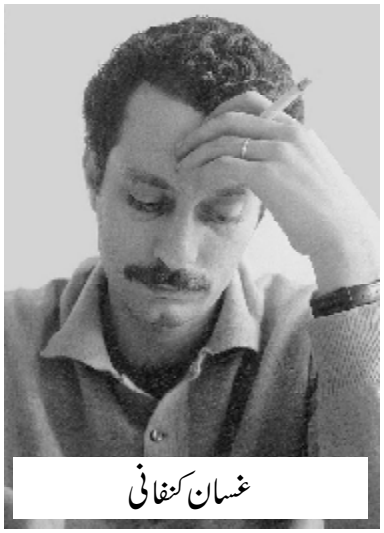

غسان کنفانی

.....براہوئی مَٹ: غمخوار حیات

مُست آک دیری ءُ ٹینکی اسے ٹی تینے ڈکرہ۔

وخت اس ڈیور ءِ۔۔۔ (ہرانا زندانا اسہ خرین ءُ پالو اس دا ہم ارے کہ 1948ء اٹی سُم اسے نامون اٹ ہنگ ناسوب آن اوتینا خاص انگا ہزوہ غان محروم مسنے) دنگ آ سلوک آ چوکی آ تو تنگک، تو ٹرک ناٹینکی ٹی ڈکوک آ ہر مُست آ بندغ آک باسنی آن دم گٹو مرسا کہیرہ۔ اوتوار، ہکل و چرکا وداہڑز آن کپسہ کہ پیشن ناسلوک آ سپاہی تے اوفتا باروات چا ہنداری مف۔ ڈیور اوفتا کہنگ آن گڈ چرکاو اَٹ پا ہک ''نم ٹینکی ءِ ٹیفتو یرے انتئے؟ انتئے؟'' دا سوج دا حساس ناہکل تیوئی ریک اٹی پنگ، وہمو ہکل ئس کہ فلسطینی مخلوق فلسطینی راج انا خف تیا دُن لگک کہ کس پا ہے اوفتے خار تنتگانے۔

ہندا سال غسان بیروت نا اسہ پوسکن ءُ اخبار اس ''المحرر'' (آزاتی تروک آ) نا شونکار گچین مس۔ دا اخبار اٹی او ہفتئی ''ضمیمہ'' اس ''فلسطین'' نا سرحال آ اوار کریکہ۔ دانا شونگال نوشت ہم غسان نا زمواری ئس۔ دا ہڑتوم آ اخبارک مُر مُر اسکان شرفمندی دوئی کرسا پنی مسر۔ تیوئی عرب دنیا ٹی دافتا حوالہ تنتگا کہ۔ دادے تیٹ غسان کچ آن زیات اختہ ئس۔ اونا کاریمک بخی ودار۔ دا اخبار تا شونگال آ تا نوشتکاری آن بیدس پین چندی اخبار و رسالہ غاتے کن نوشتا نک و کسہ نوشتہ کرسا راہی کریکہ۔ ''دے آ سلوک آ بندغ آک'' ہرڈول اودے پنی کریس۔ دارد اٹ اونا سنگت و تینا نیک بلکن اونا نقاد آک ہم کوشت کریرہ اودے پاریرہ نی صحافت اٹی تینا وخت ءِ پوک کپہ بلکن تینا ادبی تخلیق آ تیا چکار کر۔

دے آ سلوک آ بندغ آک، نا شینکاری نا منہ وخت آن پد غسان تینا اسہ چٹھی اسے ٹی لکھا سس:

''کنا دوست وسنگت، سیال آک دا اُستخوائی تخزہ و ہڑدے زاری منت کرسا پارہ کہ ای بیرہ کسہ نوشتہ کیو، پین ہچ اس لکھپر۔ اگہ ای حوال کاری، صحافت کیوہ دا کنا تخلیقی گشاد و کسہ کاری ءِ گُو کیک۔ گواچنی دادے کہ ای دلیل ءِ پہہ متنگ افٹ۔ دا ہمو دلیل آک ءُ ہرافتے ای اسکول اٹی ہنگٹہ۔

سیاست نا چکراٹی تمپہ، تینا تعلیم آ چکار کر۔ ولدا کنے کویت اٹی پاریرد الکھنگ وخوانگ ءِ اِلے، تینا دراخ جوڑی آ پام کر۔ سوج دادے کہ صحافت و سیاست، کسہ کاری (فکشن نگاری) دافتیان کن کن بیرہ اسٹ ءِ گچین کننگ مگہ الی ءِ؟ ای گڑاس پانگ خواوہ۔ بھاز وخت ای دادے سُہب انا اخبار نا شونگال (اداریہ) اٹی ڈکوک، بھاز وخت شاری حوال نا پنہ غاڈلہ ڈلہ نوشت نا دروشم اٹی کیوہ۔ بھاز وخت بیدس کسہ غان ای پین وڑا سے ٹی تینا درشان ءِ کننگ کپرہ۔ ہراوڑ انا گچین کاری اسے نا دافک ہیت ءِ کننگ ءُ اوکاٹم آن وجود تخچک۔ داڑان کنے عربی نا ہوا ُستادیات ہتنگ ءِ ہرا اسکول اٹی سال انا بنائی ہر وخت چناتے پاریکہ:

''کنے شار اٹی رہینگ وڑک'' دا سرحال آ لکھو۔۔۔ اوڑے چناک نئے شار ٹی ئُسُر نئے خلق اٹ، اوفک تو باہوٹ کیمپ (پناہ گزین کیمپ) انا باتیک ئُسُر۔''

او دا گواچنی آ امنا کرے کہ زندگی نا تیوئی پالوک اسہ ایلو تون ہمگر نچ ءُ۔ ہراوڑ سیاست واقعہ غاتے تالان کیک ہنداوڑ اونا نوشت آ ک۔۔۔

او ہراوڑ لکھا کہ و امر لکھا کہ۔۔۔ دا واقعہ غاتیان اونا روتہ غاک تینا راج اتون پین سوگو مرسا ہنارہ و واقعہ اونا چکار، اُست، روح ودتراٹی وہسا اونا وجود اٹی منعکس مرسا برانزاس تالان کریکہ۔۔۔

خزم

محمد خان آ کاش

.....13.....

سفر نامہ

سندھ انا سیل

.....وحید ہمراز، بسیمہ

5 جنوری نا سہب انا بش مسّن، کامریڈ ضیاب نا وتاخ آ ہنان۔ کامریڈ ضیاب پارے اینو نما ارغ کن تون ءِ، اوکان گڈ ای نمے اسہ ہندا سے آ دیوہ، اوکان گڈ گڑا انت فیصلہ اس غٹ انا مس ہمو ہند آ کانہ۔ وتاخ اٹی بھلو کچ اسیٹ ضیاب نا سنگت آک مچ مسر، بھلو کچاری اس لگّا، تینا زبان اٹ تینے آ و ننے آ ٹوک تسرہ، دے ہنا نیم روچ مس، ارغ بس، غٹ سنگت آک ارغ کنگن، اوکان پدا وفتا رواج تون ہنوئی تما۔ انتئے ارغ آن گڈ او پاٹی ءُ چا کنیرہ۔ اوکان گڈ چا ءِ تا کنگن۔ ایلو سنگت آک موکل کریر ہنار۔ ونن ہڑدے نا سنگت آک تو لوک ئسن۔ دے ہنا دیگر مس۔ کامریڈ ضیاب پارے کہ داسہ بشبو امرود نا باغ اسے آ دیوہ نمے۔ غٹ سنگت آک راہی مسن۔ دا ہند شار آن مچٹ پیشن ئس، کامریڈ ضیاب مُغیری نا خلق گوٹھ مُغیری ءِ سرمسّن ہرا کامریڈ ضیاب نا بنجائی خلق ئس۔ کامریڈ ضیاب مغیری نا ایلم و اونا سیال آتھون دم اس توسن، و گپ و تران مس۔ ضیاب مغیری تینا ہر بندغ تون ننے سلام دعا کرے فے و نارداٹ او فتے حوال تس کہ دا بلوچستان آن بروک ءُ، نا مہربان ءُ سنگت ءُ، ننے بھاز قدر تسر۔ اسل نن تینا زندا ٹ دن ءُ قدر خنو یسن، نا دافتا مہمان نوازی نا مٹ و بدل دنیا نا پین کنڈ اسے آ حرام ءِ، اوفتا چا ءِ کنگن۔ نن پانہ داسہ نن مچٹ مونی کانہ، او ننے پاریر کہ داسہ نما داکان واپس ہنگ حرام ءِ۔ اینو نا دو ٹی تمانرے اگہ نمے ہندن بابارن مون تسن دا تو نا روایت آن چپ ءِ۔ اگہ مہمان اس بس نا است ایکیم ءِ، بس تینا مرضی ٹی بریک، ہنا تو نا مرضی ٹی کا ہک۔ اے ئس بفر وسرے، بسرے، اینو نا شام ءِ نن تون گدر یفوئی تمک۔ نن او فتیان زور منتگ ئسن، ہندا ٹی کامریڈ ضیاب مغیری نا اللہ نا ماربس، ہرا دے او (سوٹر) پاریرہ، او نا پن ماسٹر کریم مغیری ئس۔ او نن تون سلام دعا کرے، او کان گڈ نن پدا تینا ہنگ نا چرچا ءِ شروع کرین، گڑا ماسٹر کریم تینے، و نن تون سلام دعا کرے، عزت تس ننے، باغ انا تہٹی درے، خن خنے خنا کہ کہ درخت آک امرود آن پرئسر، مچ آ باغ انا سیل ءِ کرفے ننے، داکان بیدس او باغ انا تہٹی اسہ پین گڑا سے نا ندارہ نصیب مس ننے کہ نن داڑے مٹو ءِ بھلو قدر و قیمت اس تسنہ، اسہ مٹو ءِ نن ہزار آ روپئی تیٹ ہلکنہ ولے دا باغ اٹ بے کچ چوری کشا سر، بھلو کچ اسیٹ بال کریرہ، ای سنگت آتے پاریٹ کہ دا ساہدار ءِ نن ایڑے بھلو قدر اس ایتنہ، نم داڑے دافتے ہچ اس پارے او تو ہچ متنو اسل نرینہ ای اُٹ۔ نم ہنو داکان امر کارے؟ ہچ سوال پیدا مفک۔ کامریڈ ضیاب پارے داسہ اِلّے تا امرود نا باغ آ کانہ، شام انا مہمان ءُ۔ ماسٹر کریم منا، و ننے موکل کتو پارے کہ خدا حافظ کپرہ نمے دن مف ولدا بفرورے۔۔۔ خیر اوکان راہی مسّن۔ امرود نا باغ تے کن، بھاز گلان ئسن کہ امرود نا جند ءِ خناس ولے درخت اٹی خنو یسن تے، ہنان سرمسّن باغ ءِ۔۔۔۔ باغ انا پیشن آ مست انا زمانہ نا دون اس ئس، او نا زی آ ہے مست انا دیر کشوک آ ڈبہ غاک ئسر، ہرا فتے اسہ جا گہ غا کیرہ او فتیٹ دیر کشرہ۔ دم اس پیشن سلیسن، نا اسہ سنگت اس باغ انا مالک ءِ پارے کہ نا مہمان بلوچستان آن بسنو۔ او ہندا گپ ءِ بنگ بتنگ تون تینا باغ انا در آ سر کرے تکپیرے۔ نن اگہ ایڑے مچٹ گڑا اس خراب کروسن ننے پاریرہ، دادو اُس پاسہ کنے سندھ آ مٹو ہلنگ کہ در۔ (دا اسہ وساہت اسے)۔۔۔ باغ انا سیل ءِ

کرین۔ تازہ تازہ امرود ءِ چکّان، دم اس توسن دم ءِ تینا راست کرین، پدا باغ والا سنگت آن موکل کرین۔ انتئے باغ آن پیشن ہم اسہ زیبا ءُ دنیا اس ئس۔

باغ آن پیشن پیش تمان ہر کنڈ آ خن ہنو سس بس خرّن خرّن خنگا کہ۔ بس دے ءِ گدر یفنگ نسّن کہ شام برے مہمان دارک نا انتظار مرور۔ ملک آ تا دروشم تون فوٹو ہلسا ہلسا دے ہنا شام خرّک شاغا تینے، نن دا زیبا غا ندارہ غا تا سیل آن سیر کتو یسن است پاریکہ کہ دا ہند آن ہچ ہنپر ولے ہراوڑ است پاریکہ او وڑ متو کہ ہندا ردا ٹ شام بس تینا تا رمئی تون کہ تینا کسر ءِ ہلین، راہی مرین۔ ہرا نگ ننے ہنوئی ئس، ہر کس تینا او لاخ آ سوار مس، کامریڑ ضیاب نا خلق اکن راہی مسن۔ انتئے ماسٹر کریم بے صبری ٹی نا کسر آ ہرو ک ئس، وار وار آ فون ہم کر سائس۔

ہنان سرمسّن ماسٹر کریم نا وتاخ ءِ، اونا بھلا مار کلیم اللہ ہم نن تون درستی راستی مسنگ۔۔۔ ماسٹر کریم بھاز مہربان و مجلسی ءُ بندغ اس ئس، او بلوچستان نا ردا ٹ بھاز گپ و تران کرے، او ہندن ءُ تاریخی ءُ گپ کریکہ نن چٹ حیران مسن۔ گپ شپ خلسا وخت ہنا الیسر مس۔ ارغ نا بست و بندمس، ارغ کنگن دم اس توسن او کان پد سچو کیر یعنی پاٹی ءُ چا اس تسر ننے۔ انتئے ارغ آن گڈ چا مہمان کنو دن چا کہ دعوت ءِ کنو۔۔۔ او کان گڈ نن ماسٹر ءِ پارین کہ داسہ ننے موکل ایت کہ نن کان ارا غا، نن کن انتظار ءُ۔ ماسٹر ننے آ مچٹ خار کرے کہ نم دا انت پارے؟ شام آ نم ہنداڑے کنا ہند آ مرورے، سہب انا پدا نم تون اللہ کمک مرے۔۔۔ چک اس نا و چک اس اونا، اخیر نا پلو آ تراز و لیٹا، نن زور مسّن۔ ماسٹر ننے موکل تس۔ کامریڈ ضیاب ہم نن تون اوار سر ہلک، انتئے کہ او تینا قمبر شار والا وتاخ اٹی رہینگا کہ۔۔۔ ہنان سرمسّن قمبر نا شار ءِ، کامریڈ ضیاب نا وتاخ اٹی دم اس توسن۔ کامریڈ پارے پگہ شام انا لالونا میلہ غا کانہ ای سوج کریٹ۔۔۔ لالو انت اسے واوڑے امر ءُ میلہ اس لگک؟ ضیاب پارے کہ وگڑ آن مچٹ مُستی لالو اسہ شار اسے نا پن ءِ، و میلہ امر مس پگہ خنوس تے۔ ای پاریٹ۔۔۔ خیر پگہ اس برے۔ وخت انا کنڈ آن تو ار بس کہ داسہ ہر کس ہر کس مبو۔

سنگت آتے موکل کرین ہنان اُرا غا سر مسّن۔۔۔

برجاءِ

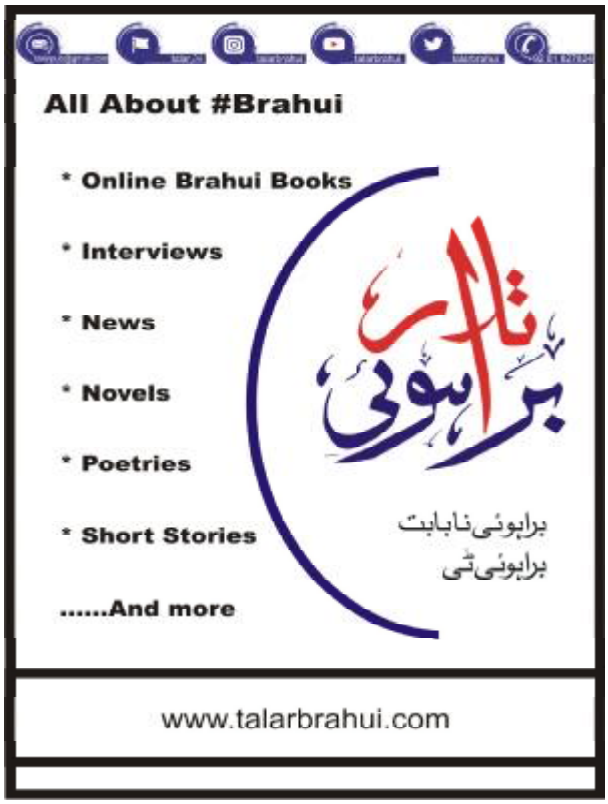

غزل

مقبول جان

تَر ہرا زدے خن تے، تینا نن کر ینک
نی ہموزدے دھول دمچر جوان تورس
نا جتائی آن پدنن کن بس قیامت
نی مریس موج اٹ محشر جوان تورس
راج انا زمزیر تا پرغنگ ہم مریک زُو
واسلس نت آ نی لشکر جوان تورس
اے تم اسکان ہچ نی کسپیس ہس متتٹ
ہلتنٹ لمبہ پتک، خاخر جوان تورس
ہُر نا یاد آک مقبولؔ! سولی آ درینو
رندی آ قول ءِ نی چا کر جوان تورس

خلقی دروشم 8

چنکی

.....عصمت بلوچ

تُو اس گدرینگا اوکان پد جمرنا پرام بس۔ ملک خواجہ غاتا ملک آتا خشک کاری ایسر متویس کہ بشام ناپڑک شروع مسر۔ اسہ دے اس بڑز آن جمراس توار کرسا دمہ اٹ شیفی بتنگ ئس۔ ملک خواجہ غاک مہالو بیل کوڈال آتے تینا کوپہ غاتیا کریر، شیفی ملک آتا پُر جلنگ کن رمب کرسا ہنار۔ نیاڑیک تینا گدان، اُراتا پُوڑی، چٹ آتے بُشت تفیر کہ نوا جمرنا لُوڑ تیز مرو، نتا اُراتے بٹو۔ جمر توار کرسا بتنگ ئس، ولے اونا لوڑ مہالور سینگا۔ نا خلق اٹی بلی اسے نا اُرائس، اونا اُرانا چٹ آک بشت ہلکوسر، ایلو گدان نا گندارک ہم پنوک ئسرہ۔ لوڑ وخت اس سرمس اولی وار بلی نا اُراءِ کورا بٹے۔ خلق والاک تینا اُراتے الار بلی کن رمب کریر کہ نوا اودے گندار، پاٹ یا کہ شک اس لگو ءِ، ولے بلی بچاس، مچٹ اونا دوٹی آہن ناشک اس لگاس، ولے زیات ٹھپی متویس۔ بلی ءِ اسٹ اس تینا اُراغا ایس، لوڑ ختم متو کہ پر ہورہ اٹ رسیفے، پرو جمرنا اسہ بوز دامش ایلو بوز تے ایلومش ءِ ہلکوسس۔ تیوہ غا دمہ اٹ شیفی بس رسینگا، ہندن پر کرے کہ مش ومیدان مچ آڈغار دیر ئس، کس پاہے نن سمندر اٹی کشتی اسے ٹی سوار اُن، دامون ایمون نتا سمندر نا دیر ءِ۔ جمرنا توار ہندن سخت ئس کہ اللہ امان ایتے۔ جمر تزند وسخت ءُتوار خللکلہ، ایلو گروک آک ہم چیلک تسرہ۔ جمرنا توار ءِ بنگٹ لمہ غان ارفیٹ کہ دا دیر ءُ، دن سخت آن کو کار کیرہ؟ نے خلیفرہ؟ لمہ غان دا ہم ارفیٹ کہ لمہ دا جمر امردن کرنٹ خلیک؟ گڑا لمہ پارے کہ دا جمر نا توار ءِ۔ خدا نا حکم اٹ توار کیک، پدا پر کیک۔ نی چپ کر گپ خلپہ، دعا کر اللہ خیر انا پر کے۔ ای پاریٹ دعا امر کیرہ؟ دعا انت اسے؟ لمہ ہچ ہیبت کتو، چڑہ پاریکہ کہ یا اللہ خیر، یا اللہ خیر۔ ای دابنگٹ خلیست تینے رلی سے ٹی ڈکاٹ۔ ایلو تینا خف تے بشت ہلکٹ۔ خف تا کڑوک آتے ٹی تینا دوتا ہور تے تسٹ کہ جمرنا توار ءِ بپر۔ خلق انا اُراک پٹ اسے نازی آ بڑزی اسے آ ئسر۔ ہندا سوب آن جل تا دیزک پٹ آ بنگ کتو سہ۔ ملک والاک جل تا دیز تے کن انتظار ئسر کہ جل پُر آ بنگ ئس۔ وخت اس کہ دیزک سر مسر گڑا ملک خواجہ غاک ہندا سوچار کہ دا وار نن ملک آتیان بھاز غلہ ہر فون، ولے دیزک ہندن بڑکا واٹ بسر کہ ہچ کس انا وس ہلنگ کتو۔ ملک مالک آک وس کریر کہ ملک آتے بچفن، ولے دیزک ملک آتیا گڈ و مسر۔ گڑا ہچ اسہ ملک اس سلامت بچتو۔ جل تا دیزک مچ آ ملک آتے کنڈ خلسا ڈوراٹ شیفی ہنار۔ آخر ملک والاک دو خالی کو ڈال بیل تے کوپہ غاتیا کریر، بسر خلق آ۔ اوفتار مانک مش تیٹی لوڑ نگار۔

نن چنکا مارکوک ایلو مسنک پٹ آ اُراتیان مچٹ مرٹو ہی تفیسن، وخت اس کہ پر بس کرے، ای اُراٹ کہ جمر شیفی ہنانے توار تے بفک گڑا تینا سنگت آتے توار کریٹ کہ کانبو نتا ٹو ہی تے دیر درو۔ سنگت آک مچ بسر پدا نن ٹو ہی تا بچفنگ کن رمب کرین کہ دیر کنڈ کپ نتا ٹو ہی تے۔ ولے نتا سر منگ آن مست ہر اسٹ نا ٹو ہی ءِ دیر کپ کپ کریس۔ نن ہندا سوچان کہ اول خلق والاک نو کاپ نا دیر کیرہ، اوکان پدن تین کن ٹولو جوڑ کینہ، ہمو ٹو ہی تا دیر تیان۔ ولے نن ہم ملک والا خواجہ غا تیا نبار دو خالی پدی بسن۔

پگہ نا دے ای تینا سنگت آتھون اوار ہناٹ ملک آتا۔ اُراتیان ٹوک ملک اس ئس، نن مُچ سنگت آک ہمو ملک آ ہنان اول ملک انا دیر اٹی تار خلکن، پدا ملک انا مٹ آتیان تین کن ہچ، خراس، گاڈی ٹیکٹر نا ٹولو جوڑ کرین۔ وخت اس نتا ٹولوک بار سر پدا نن اوفتے گوازی کرین تو منہ ٹولو پنار منٹ بچار آخر اوفتے ایسن خلک آ بسن۔

بابو مہالو نتا اُراٹی تولوک ئس، کنے خنا پارے اڑے نی ہرانگ ہنانس دن مون نا، نک دوک نا لچی ءُ؟ ای پاریٹ بابو نن ہنانن ملک آتا گوازی کن۔ بابو کنے پارے اڑے آخ نی انتنے ہچ ہیبت ہلپسہ، نے ہڑدے پاوہ کہ دیر تیٹی دڑنکپہ، ڈب ہلپسہ، ملک آک پر ءُ۔

انا گت ڈب ہلکس پدا دیر نے کشو؟ ای پاریٹ بابو! ای اسہ کنڈ آن تار کرینٹ، ایلو نن گوازی کن ہنانن، تین کن ٹولو جوڑان بسن۔ کنا باوہ پیشن ہنا سس ہمو وخت آ اُراٹی سرمس، گڑا بابو پارے کہ نی تینا مار ءِ مچٹ خلیف، دا دے اس تینے تینا دو اٹ کسفک۔ باوہ پارے کہ دادے خدا گمارے، اوَ دادے ای خلنگ و خلیفنگ اٹ وس کرینٹ۔ ای دابنگٹ پاریٹ نم اگہ کنے خلکر ے گڑا ای کاوہ مش اٹ گرا سے نازی آن تینے بٹوہ۔ اگہ کسکٹ گڑا بابو نی پدا کن کن ہوغوس۔ بابو کنا ہیبت آتے بنگ چٹ چپ کرے۔ مچٹ ہُرے مس اوکان پدکنا باوہ ءِ پارے کہ نا مارچٹ دا سہ پین وڑ ءِ آخ جوڑ منتگ ءِ، نی دن کر دادے مدرسہ سے آ داخل کر، گڑا ہلکن دانا دماغ جوان مرے۔ ایہن اگہ نی دادے ہندن کُر، ہچ آتھون ئد کریس، گڑا پدا دانے کن وبال اس مرو۔ دُز اس یا کہ نشئی اس مرو۔ ای بابو آن ارفیٹ کہ بابو مدرسہ انت اسے؟ بابو مچٹ بشخندہ کرے تینا لٹ ءِ ہر فے دوٹی کرے، پدا بش مس۔ ای ہندا سمجھاٹ کہ کنے خلو، ولے او اُراغان نا پیشن مس ہنا۔ ای ہم بابو نا رنداٹ ہناٹ اونا اُراغا۔ بلی کنے خنا پارے کہ نے اینوانت ءِدن فریشان اُس؟ ای پاریٹ بلی! کنے چڑہ خلیفرہ، ایلو اینو بابو کنا باوہ ءِ پارے کہ تینا مار ءِ مدرسہ اسے آرادہ کر، ہموڑے خوانے۔ داسا ای بسٹ نے آ کہ نی باوہ ءِ پار کنے مدرسہ غارادہ کپ۔ مدرسہ دیچہ انت اسے؟ ہراڑ کے؟ ایلو کنے انت اکن اُراغان کشرہ، پیشن راہی کیرہ؟ کنے آن انتنے بیزاری ءُ؟ ای ہنپرہ اوڑے، نی برا اینو باوہ ءِ پار۔ ای بلی ءِ پاریٹ۔ بلی او بلی! بابو اول شیطانی کرے باوہ ءِ پارے کہ نی دادے راہی کر مدرسہ سے آ، او کنا باوہ ءِ دا ہم پارے نا مار کو نا دماغ سہی افک، بلکن قرآن ءِ خوانے مغز تے جوان مرے۔ بلی نی پامگہ کنا دماغ خراب ءِ؟ ای ارغ کنیوہ، دغر تے خوافوہ، ہچ ءِ بئے کیوہ۔ ہیبت کیوہ، گڑا کنا انت اس خراب ءِ؟

ای اسہ وار پدا ارفیٹ کہ مدرسہ انت اسے؟ ایلو قرآن انت اسے؟ بلی کنے پارے کہ گنوک نی بس کر۔ پدا او بابو آ چڑا پارے تے کہ نم انتنے کنا نو اسہ ءِ دن ایزا ایترے۔ داسکان چنو سے۔ اگہ او پہہ مروسس گڑا او وار وارلس گس ءُسوج کتو کہ نے آن، نم الیبو تے داسکان چنک ءِ مچٹ بھلن مس گڑا مدرسہ یا اسکول اسے آرادہ کبو تے، گڑا او خوانک سر پد مریک، ای ولدا ارفیٹ کہ بلی اسکول انت اسے؟ بلی کنے آ دا وار چڑا پارے کہ نی نو اسہ بس کر کنے اینوا ایہن ناس متنے۔ مچٹ پلاسٹک نا مون آ ارے ہمو فتے چُرفو۔ نا پیرہ چڑہ ہنداڑے مجلس و کچاری کیک کن کن ناس ہم بلپک۔ ای بلی ءِ پاریٹ کہ بلی نی چڑہ ناس کیسہ، مچٹ کنے ایت ای ہم کیو۔ او کنے پارے نی داسہ گنوک مریسہ۔ نی دا فاسند آن بتنگ کپسہ۔ ہُرس ناس تے دو خلپس، نوا کنوس تا، نے بلور پدا ننے فریشان کروس۔ ای بلی ءِ پاریٹ کہ نی ناس کیسہ، نے ہچ مفک کنے ہم ہچ مفرو۔ او کنے آ چڑا پارے کہ ہن تینا اُراغا تینا لمہ نا رماغ تے ہلّ، کنا ہیبت ءِ ایہن ہلپسہ۔ بلکہ تینا لمہ نا رماغ تے ہلیس۔ ای ہچ خف تو توٹ ہموڑے بلی ءِ ہُراٹ او تینا ناس تے چڑفے ناس دان اٹی کرے، اسہ بھلو ڈک اس باٹی شاغا، ایلو ناس دان ءِ تینا پست اٹی کرے۔ ای آخر ہمو کان بش مسٹ شیفی رادہ مسٹ، سنگت اسے نا پارہ غا۔ بلی کنے توار کرے پارے کہ ہڑسینگ ہرانگ کا سہ ہن تینا اُراغا۔ داسہ شام تمانے، ولے ای ہچ خف تو توٹ، رمب کرسا سنگت نا اُراغا او ڑتوں گوازی کنگ کن ہناٹ۔

غزل

الیاس سنگت

کتاب آتھون کچاری کین جوان ءِ
مرین نن عشق اٹی تا مین جوان ءِ

شعور ءِ زند اٹی تینا بٹنگ اُن
کڑمب آ علم انا تہٹی دڑنگ اُن
تہاری تے کہ نن مُر دین جوان ءِ

مفادی آ کہ زند ءِ کین گیرام
مرے روشن نتا مون انگا ہر شام
تینے تقسیم کپن پین جوان ءِ

زبان وَن قوم انا حقّ ءِ ادا کین
اوار نن گُل مرین تین تون سخا کین
ہلے ورنا تیان ڈیہہ شین جوان ءِ

کہ مہر کین راج اکن الیاسؔ تینا
یتیم آتیا کین دوتیٹ سیخا
گدان ءِ کین نن ہنکین جوان ءِ

سفرنامہ (5)

ماشکیل اسکان ناخید آک

.....فیض بسیمگی ۔۔بسیمہ

بگ:

وخت اس کہ سیاہ پٹ انا ہندگُتا نن بگ ءِ کہ سرمسن، ای بیدس دنز لوڑ آن پین پچڑا خنتوٹہ۔ دنز ڈغار آن ہلیس آسمان اسکان جمر آنبار تالان ئس کہ خن خن ءِ خنتو کہ۔ ای گڑینگاٹ کہ نن امر تینا مزل آ سرمرون، ہندا دنز ولوڑ آتیان خلکن ایپارمسن، بگ انا کسر ہزار رنگ اٹ، جِر و بوچ آتیا، پٹ ولُوت آتیان، ریک وشیل آتیان خلسا پرءِسا ہنا کہ۔ وڑوڑانا گاڈی ہنا کہ بسکہ، دنز اس بش مسکہ کہ دنز اس توسکہ۔ ورنا اس تَوار کرے چنکو دیر اس خنتگ، استاد! سلس کہ مون دواس سلنہ۔ استاد مچٹ ہرا تے پارے نہ بابا اڈکنگ ناکوشت ءِ اسُل کپیرے دا ہند ءِ ہامون سامون پارہ، داڑے وَل آتیان و دا ہندانا شپ آتیان دیر بریک، پین تین پیش تمنگ کپک، ہندا ہنداٹ تالان مرسا کا ہک۔ گُڑا بندغ داڑے بے یار و مددگار سِکریننگ، داکلّر اٹ دیر کیہی دے سلک بارنگ ءِ اسُل تپک، نمب اِنگا کلّر ءِ اخس کہ دے لگے ہموخہ دیر یلہ کیک۔

پین سنگت اس توار کرے؟

استاد! کشہ تینے بریک آ اسُل نَت ءِ تخپس، استاد چیڑاک سَر اس ئس، وخت اس کہ داگپ ءِ ہنگ بتّر خیسن مس۔

نن کل توبہ واستغفار خوانسہ دعا کرین کہ یا اللہ نغے بگ انا ہڑ و جنجال آتیان بچف۔

استاد نا چک اس موتی چک اس پدی، دُن کرین کہ گاڈی ارا کھڈ اتون اسہ مون آ لگا، پنچر مس۔

نن ہندا تکان کہ داسہ تُو اَس اِسکان نن گیاوان مسُن۔

نن یک دم دڑان گاڈی نانج اٹ تفوک آ گڑاتا کیرغ آن اسٹپنی تخوک ئس، زوت آن زوت تفوک آ چٹ آتے مَلان گِرڑاتے شیف دڑفین۔ اسٹپنی ءِ کشان بٹین، استاد و پین سنگت اس ٹول انا گڑا تے ایسُر، دم اسے آنٹ آتے ملار، اسٹپنی ءِ شاغار۔ کل گڑا تے شاغان سوار مسن، مچٹ مستی ہنان پین دیر اس ئس اوکان خیر خوشی اٹ پیش تمان۔

راہی مسن، مون تینا مزل کن۔ بگ انا ریک آ ہندءِ سرمسن کہ گاڈی نا شت ہلک، اسہ ارا ریک آن خدا و پیر کرسا پیش تمان، استاد بے درا کی اٹ یلہ تس گاڈی ءِ۔

پَش اس پر کرے، ہندن کہ ڈغار نمب ہر فینس۔ سنگت اس پارے استاد ڈغار نمب ہر فینے خیال ءِ برجا تخس دن مف کہ کھڈا سے نا گوا چی مرین۔

اسہ کماش ءُ سنگت اس نن تون ہمسفر اس دانگ اینگ ہرا پارے:

’’بلہ خرما متو، بلہ کفتار مس،،

نن ریک انا جنجال آن خلیسنہ بلہ مس نن کن پر۔

پر انا سوب آن کسرنا نئے ریک و بُڈ درست مسکہ نئے ترِیپ، خداءِ بڑینک بِشارو ان ئسُن۔

استاد پارے، ایلمک! کسرنا بڑزو شیف جوانی خرابی داوخت آ اسُل درست مفتنگ ءِ تو کلی ہنگ اُن، بس اللہ خیر کے۔ گپ گپ اٹی ئسُن گاڈی لغوشت کرسا مین ہلک، نن دڑان کہ بھاز بھلور یک اس ئس، نن اخس کہ گاڈی ءِ دھکہ تسنہ، ہموخہ زیات مین ہلکلہ۔

مرآن اسہ گاڈی اسے نا گروشک خنتگا کہ، دے شیشہ غاتے لگا کہ گروشک تسکہ۔ مچٹ خوک تما سنگت اس توار کرے، ہمت کبو مڑد آک، زمیاد اسے خدا کے مین آن کشے ننے۔

نن رمب کرسا ہنان کسر آتے سلیسن، چادر خسا توار کرین۔ زمیاد والا ءِ سلفین منت زاری کرین تے کہ نا گاڈی ءِ گر کے مین آن کشے۔

امبل پارے کہ وخت اس کنا جندانا گاڈی زم آنبار قدر تسر، کل سنگت آ تا رنگ یک دم ہڑسینگا۔ دیر ننے بیرہ گٹ انا چُوفِنگ نا کچ اٹ ئس، تیبو کرینہ نفل خوانانہ۔

قضا شام اتون اسہ گاڈی اس بس، اوڑتون جاگہ اَلو، گڑ اس سواری اس ئسر کہ او تینا اِرغ آتے و اِراڈ نبک مچھی نا ننے تِسر۔ نن بین ناہڑ آن اِرغ آتے کنگن مچٹ دیر انا کہ گاڈی والاک ننے تسوسر ہموفتے ہم کنگن۔

استاد پارے شام آ داڑے اڈ کروئی اف، کنا سلاہ دادے کہ گاڈی ءِ ہنداڑے اِلن بیگ آتے تینا ہر فِن شام انا مد پدین ءِ مدان مدان ہنسا کین، سہب اسکان مزل خوک تمسا کیک۔

استاد نا سلاہ غا راضی مُسن، ہر فین بیگ آتے تر بُڑینگسا راہی مسن۔ نن دا پلّواٹ ہنانہ گاڈیک اے پلّواٹ ہنارہ۔ سہب انا ساف اسکان پند کرسا دیر انا پش اس گلم کرسا ہنانہ، ماشکیل نا مچھ آک خنتگارہ، بھلا مچھ آک اسہ انچ اسے نا کچ اٹ خنتگارہ، نا تکڑا غا سنگت آک ننے ہمت ترسا دیر ترسا دوٹی ہلسا دریر۔ دا نیام اٹ نن تدے، سہب تما۔

ای بے کچ دم دینگا سٹکہ کنا نگ گام اس ہر فنگ کتوسہ۔ خاران نا سنگت اس قدیر پنی ءِ نن تون ہمسفر ئس کنا بیگ ءِ کنے آن ہلک تینا کوپہ غا تنخا، ای بدحالی سیٹ تینے مُچھ آتا سیخا غا سر کریٹ بیگ ءِ سرجہ کریٹ تنگان ہناٹ۔ کنے سنگت اس ٹوہا، سما کریٹ بش مسُٹ، سنگت آک کہوک آتیا نبار تموک ئسر۔ کل سنگت آتے ٹوہان۔

قدیر پارے ای نے بے دراک تموک خناٹ گڑینگاٹ گمان ہندن مسکہ کہ کل سنگت آک کسکنو۔ کساس کرین کہ دے دیگر مسوسس۔

(برجاءِ)

امت مسلمہ نا محسن اعظم
نواسہ سردار دو عالمؐ حضرت حسنؓ

.....مفتی ابواصیر م القریشی

سنہ ہجری نا مسٹمیکو سال روچہ نا مبارک انگا تو اٹی معدنِ نبوت نا دا گوہرنن تا چراغ، استغنا و بے نیازی نا تاجدار، خیر خواہی، صلح و مسالمت نا پرسکون مملکت نا شہنشاہ، عرشِ خلافت نا مسند نشین، فتنہ و فساد نا بیخ کشوک، سردارِ دو عالمؐ نا بشارت نا پورو کروک، امتِ مسلمہ نا محسن اعظم ودی مس۔ آنحضرتؐ ءِ ولادت باسعادت نا سما تما تو حضرت فاطمہؓ نا اُراغا بس۔ وفرمائنے: ''کنا چنا ءِ نشان ایتبو، انت پن تخارے ایا تے''؟ پانگا ''حرب'' فرمائنے: ''آخہ..... دانا پن حسن ءِ''۔ ودی مننگ نا ہفتمیکو دے عقیقہ مس۔

حضرت حسنؓ نا کنیت ابو محمد، سید (ابنی ہذا سید) و ریحان النبی (ریحانتی فی الجنہ) خطاب، شبیہِ رسول لقب ئس۔ اونا شجرہ طیبہ داوڑ ءِ: ابو محمد حسنؓ بن علیؓ بن ابی طالب بن عبدالمطلب قریشی مطلبی۔ لمہ مبارک سیدہ بتول فاطمہ زہراؓ، جگر گوشہ رسولؐ ئس۔ و حضرت حسنؓ نا باوہ بزرگوار حضرت علیؓ مرتضیٰ حضور اکرمؐ نا اِلہ نا مارئس۔ دا رد اٹ اٹ ہُنگے تو حضرتؓ نا ذات ہڑ دوسر کنڈ آن شرف دوئی کروک ئس۔

آنحضرتؐ ءِ حضرت حسنؓ تون بھاز بے کچ مہرئس، وداگڑا بھاز کم خوش قسمت آتا بخ اٹی بریک۔ حضورؐ اونا بھاز ناز ولاڈ اٹ ولشت ءِ کرے، وخت اس شفقت اٹی تینا کٹ اٹ ہرفیکہ تے، وخت اس لخ آ سوار کریکہ۔ و پیش تما کہ۔ اونا چنکا چنکا تکلیف آتیا بے کچ بے قرار مسکہ۔ حسنؓ ءِ خنگ آن بیدس بے چین مسکہ۔ حضورؐ اودے خنگ کن ہڑدے فاطمہ زہراؓ نا اُراغا ہنا کہ۔ حضرت حسنؓ و حسینؓ ہم حضورؐ کن زہیر کریہ۔ وخت اس نماز نا حالیت اٹی اونا پشت مبارک آ سوار مسرہ، و وخت اس کہ رکوع ٹی اونا نت تا نیام آن پترینگارہ، ریش مبارک تون گوازی کریہ۔ انت اس کہ کروسر جان نثار آ پیرہ مہر و مابت اٹی اوفتا شوخی و چنائی شرارتی تے برداشت کریکہ۔ واوقتیا وخت اس ہم چڑ تو کہ۔ بلکن بشخندہ کریکہ۔ حضرت حسنؓ ہشت سال ناس ئس کہ دا با برکت سیٹا کاٹم آن اینک مس۔

بخاری شریف اٹی حضرت ابوبکرؓ آن روایت ءِ کہ نبی کریمؐ حضرت امام حسنؓ نا کنڈ آ اشارہ کرسا فرمائنے کہ دا کنا مارکنا سید ءِ۔ و اومیت ءِ کہ مسلمان تا اِرا کڑدہ ٹی مروک جھیڑہ ءِ اللہ تعالیٰ ہنداڑان خیر کرفک۔ گڑا ہندن مس۔ حضرت علیؓ نا کزیت آن پد ہراتم امام حسنؓ خلیفہ مس، و خزک ئس کہ حضرت حسنؓ و حضرت معاویہؓ نا فوجیک تین پہ تین جنگ کروسر، تو حضرت امام حسنؓ دا خیال آن کہ مسلمانک اِرا بشخ مریرہ، و مسلمان تا کشت وخون مریک۔ گڑا حضرت امیر معاویہؓ تون خیر کرے۔ و مسلمان تے خانہ جنگی آن بچے۔

ہراتم حضرت ابوبکرؓ خلافت ءِ دوئی کرے، تو حضرتؓ ہم ذاتِ نبویؐ تون تعلقداری نا سوب آن حضرت حسنؓ تون بھاز مہر کریکہ۔ اسہ وار حضرت ابوبکرؓ دیگر نا نماز کن پیش تما، حضرت علیؓ ہم اوڑتون اوار ئس۔ کسر اٹی حضرت حسنؓ گوازی کریکہ۔ حضرت ابوبکرؓ اودے ہرفے وکو پہ مبارک آ تخا۔ وفرمائنے، قسم ءِ، دا نبیؐ نا ڈیک ءِ ایتک۔ علیؓ نا ڈیک ءِ تفک۔ حضرت علیؓ بنگ تو بھاز مخا۔

(بخاری کتاب المناقب الحسنؓ والحسینؓ)

حضرت عمرؓ ہم تینا زمانہ ٹی ہڑتوم آ ایلم تھون ہندن مہر کریکہ، گڑا ہراتم حضرتؓ کبار صحابہؓ غاتیکن وظیفہ پن کرے۔ گڑا ایہن تو حضرت حسنؓ دا صف اٹی بتو کہ، ولے حضرت عمرؓ اوڑکن ہم پنج ہزار تو انا پن کرے۔

(فتوح البلدان، بلاذری ذکر عطا عمرؓ بن الخطاب)

حضرت عثمانؓ ہم تینا زمانہ ٹی اوفتون ہندن شفیق ئس، و صدیقیؓ و فاروقیؓ دور اٹی حضرت حسنؓ چنک سنی نا سوب آن اسہ کاریم اسیٹی ہم بشخ ہلنگ کتویس۔

حضرت عثمانؓ نا عہد اٹی پورو ورنا مسوس۔ گڑا ہندا زمانہ ٹی او تینا علمی زندانا بناءِ کرے۔ دا رد اٹ غٹ آن مست او طبرستان نا فوج کشی ٹی مجاہدانہ وڑاٹ بشخ ہلک۔ دا فوج کشی سعید بن العاص نا ماتحتی ٹی مسوس۔ اوکان پد ہراتم حضرت عثمانؓ نا خلافت اٹی فتنہ چست مس، و باغیک قصرِ خلافت ءِ گھیڑ کریر، تو حسنؓ تینا باوہ بزرگوار ءِ دا سلاہ تس کہ نی گھیڑ نا چٹنگ اسکان مدینہ غان پیشن ہن۔ انتئے کہ اگہ نا ساڑی گری ٹی حضرت عثمانؓ شہید کنگا، تو خلکت نے پیغور ایتک۔ و نے اونا شہادت نا زموار گوندک۔ ولے باغیک حضرت علیؓ نا چاری ئسر، ہندا سوب آن حضرت علیؓ دا سلاہ غا عمل کننگ کتو۔ ولے حضرت حسنؓ ءِ حضرت عثمانؓ نا رکھ اکن راہی کرے۔ گڑا او واونا سنگت آک بھاز بہادری اٹ جلہو گیر آتا مون ءِ توریر، و اوفتے پترینگ کن البتیوں۔ داڑے حضرت حسنؓ بھاز ٹھپی ہم مس، و مچ آ جون تے دتری مس۔ ولے رکھ انا غٹ تدبیر آک بے سہب مسر۔ و باغیک چھت آن لگسا اُراٹی پترینگار۔ و حضرت عثمانؓ ءِ شہید کریر۔ حضرت علیؓ ءِ شہادت ناڈہ رسینگا تو او حضرت حسنؓ ءِ خاراٹ برسا تر ندآن چپلہ اس خلک۔ کہ نا رکھ امر بے سہب مس، و باغیک امر تہٹی پترینگار؟

حضرت عثمانؓ نا شہادت آن پد ہراتم مسندِ خلافت خورک مس، و مسلمانک حضرت علیؓ ءِ گچین کننگ کن چاری ئسر۔ و اوفک حضرت علیؓ نا دو آ بیعت کننگ خواہسر۔ حضرت حسنؓ باوہ بزرگوار ءِ سلاہ تس کہ تا نکہ غٹ مسلمان ملک آتا بندغ آک نا خلافت نا خواست کپس، ہمو وخت اسکان نی خلافت ءِ امنا کپس۔ ولے حضرت علیؓ فرمائنے کہ خلیفہ نا گچین کننگ بیرہ مہاجر وانصار تا حق ءِ، کہ اوفک دیر ءِ خلیفہ جوڑ کیر۔ گڑا اوڑا ایلو مسلمان تیا حق مریک کہ اوفک دا فیصلہ ءِ منر۔ بیعت کن غٹ دنیا نا مسلمان تا سلاہ شڑت اف۔ و ہندا اوڑ حضرت علیؓ خلافت ءِ امنا کرے۔

خلافت نا پنجمیکو سال ابن ملجم حضرت علیؓ آ خونی جلہو کرے، ٹھپ بھاز کاری ئس۔ ہراڑان حضرت علیؓ سر جز آن تما۔ گڑا جمعہ نا امامت کن حضرت حسنؓ ءِ پاننگا۔ حضرت علیؓ نا ٹھپ بھاز کاری ئس، و بچنگ نا اومیت آک بھاز کم ئسر، تو بھاز آک حضرتؓ ءِ حضرت حسنؓ نا جانشینی و خلافت نا بابت پاریر۔ حضرت علیؓ پارے کہ ای دا بابت نئے حکم ایتوہ، و نئے تو روہ۔ ٹھپی منتگ آن پد مسٹمیکو دے حضرت علیؓ جنت الفردوس کن ہمپے۔ حضرت حسنینؓ و جعفرؓ اودے غسل تسر، حضرت حسنؓ نماز جنازہ ءِ خوانفے۔ و سہب انا نماز آن مست اودے جہہ و جاگہ کنگا۔ داکان پد اسہ وار ولدا مسلمان تا نیام اٹی بے چیٹی اس مس، و لے حضور اقدسؐ نا دعانا اثرئس کہ حضرت حسنؓ حضرت امیر معاویہؓ نا مخ تقی ٹی خلافت آن دزکش مس۔ و دزکشی آن پد حضرت حسنؓ گڈیکو دے تسکان تینا پیرہ بزرگوار نا دیار اٹی چُپی و آسراتی اٹ زند ءِ تیر کرے۔ واودے زائیفہ تے اسہ سوب اسے آن زار تس، و لے داڈ ءِ دعا و چُپی ٹی سہا۔ و لے ہراتم است وجنر کاریم ءِ الار، و او زند آن است پرغا۔ تو حضرت حسینؓ ءِ خوانفے وواقعہ ءِ بیان کرے۔ حضرت حسینؓ زار تروک نا پن ءِ سوج کرے۔ حضرت حسنؓ پارے کہ امر کروس تے؟ پارے کہ کسفوہ تے۔ حضرت حسنؓ فرمائنے کہ اگہ کنا خیال سہی ءِ تو خدا گچین وڑاٹ کنا بیر ءِ ہلیک، و اگہ رد اُٹ تو ای کس اسے اونا کپروک کاریم نا سزا ترفنگ خواپرہ۔ حضرت حسنؓ ءِ تینا پیرہ نار ہی آ جہہ و جاگہ منتگ نا بھاز است خواہی ئس، گڑا او تینا بلہ گودی حضرت عائشہؓ صدیقہ غان حجرہ نبویؐ اٹی جہہ و جاگہ منتگ نا موکل خواہس۔ ہرادے حضرت عائشہؓ است انا ہُب اٹ امنا کرے۔

اونا پامداری نا ہد دائس کہ موکل رسینگ آن پد ہم وصیت کرے کہ حضرت عائشہؓ کنے موکل تسنے، و لے ولدا ہم کنا کزیت آن پد اوڑے جہہ و جاگہ کنگ آن مست موکل ہلیرے، انتئے کہ کنے خلیس ءِ کہ داٹی بنی امیہ نیام تمک۔ واگہ دن مس تو کنے جنت البقیع ٹی جہہ و جاگہ کنگے۔ و ولدا ہندن مس و بنی امیہ نیام تما، و جنگ ٹروک ئس کہ حضرت ابوہریرہؓ نیام تما و پارے کہ ہراڑے فسادنا خلیس مرے، اوڑے تینا فیصلہ غاتے بایدے بدل کننگے۔ واو حضرت حسینؓ آ زور شاغا کہ او تینا فیصلہ ءِ بدل کے۔ اللہ تعالیٰ دانا بدل ءِ ایتک۔ گڑا حضرت حسینؓ اونا ہیت ءِ امنا کرے۔ و حضرت حسنؓ ءِ جنت البقیع ٹی حضرت فاطمہ الزہراؓ نا رہی آ جہہ و جاگہ کنگا۔

نوشتانک

ادبی نظریہ انت اسے؟

ادبی نظریہ:۔

داسوچ ہر ہمووخت آ کنا مزغ اٹی بریک، ہراتم ای ہمو ورنا تھون ملوہ، ہرا فک اسُل داسہ انگریزی یا اردو ادب نا تعلیم دوئی کننگ نا بناءِ کرینو۔ دا ہم کہ ہراتم ریسرچ اسکالر و پروفیسر آتھون ملوہ، گڑا دا ہیت رد مفرو کہ ادبی نظریہ رواج ہلکنے، و دا اسہ بھلو وخت اسے آن ساڑی ارے۔ اینو دا نوشتانک اٹی، ای تینا کنڈ آن پورو کوشت کیوہ کہ ہرکس کہ دا مضمون ءِ اخیر اسکان خوانا، ہموگمان نا پورو چاہنداری تون اُراغا کا ہک، ہرادے نن ادبی نظریہ پانہ۔ عجب انگا ہیت دادے کہ ہراتم ننے آن بھاز آ طالب علم، و بنائی بندغ آ ک، دانا ٹھنداری، چاگڑدی نظام، ساخت و ایلو نظریہ غا تا بابت چارہ، تو نن بھاز کم ادبی نظریہ نا بابت پک پانگ نا گیگ کینہ۔ است خواہی، ہر نہ؟ ای دا سرحال آ اسہ ویڈیو اس گونڈ و جامع ہم جوڑ کرینٹ، وای ہمو ویڈیو ءِ یوٹیوب آ ہم تخوہ، تا کہ ہرا خوانوک آ ک بتگ خوارہ اوفک ہم دانا چُس ءِ ہلیر۔ دلیل و چاہنداری تے مرغن نا جاگہ غا دا سہ نن دا سرحال آ برینہ۔

دا شخ انا مسخت خوانوک آتے ادبی تھیوری نا بنداوی ہیت آتیان معلومدار کرفنگ ءِ، داکان مست کہ نن دا خیال انا وضاحت ءِ کین، اصطلاحی اصطلاح لس وڑ اٹ اشارہ کیک کہ اسہ عمل، یا ڈٹ اسے نا ہراوڑ وانتے؟ و لے ہراتم نن نظریہ غان مست ادبی ءِ اتینہ، تو نن پک وڑ اٹ معنویات ءِ زہمی کینہ۔ نن اصطلاح، اصطلاح نا دنگ ءِ کچ اٹ کننگ اُن۔ گڑا ادب نا بابت ہراتم گڑا سے نا بارواٹ وانتے نا بابت سوج یا نظریہ ءِ ادبی تھیوری پنی آ گمان تون مون تنتگ، گڑا دا ہیت مگہ پک مریک؟ آسان انگا لوز آتیٹ، دانا گیشتری خیال ادبی تشریح، مطالعہ، مفروضہ و نتیجہ غا جفک، ہرادبی کاریم ءِ خوانگ تون اوار اوار ہرادبی

.....احمد سہیل

کاریم ءِ تنقیدی وڑ اٹ خوک کننگ نا وخت آ داخوانوک نا ذہنیت ءِ زہمی کیک۔

ادبی نظریہ یا تھیوری نا تعریف ایہن تو دادے پیش کننگ کو دکی و بے آزمودہ ئی ءُ کاریم اس ہم منتگ کیک، و لے دا حیرت نا ہیت اسے کہ ادبی تھیوری نا پڑ آ بھاز گچین آ سرحال تخوک آ نوشتکار آ تیان کس ہم دا گڑا نا تعریف ءِ کتنے، ہرادے ادبی تھیوری پانتگ۔ دا پک وڑ اٹ ہمو اسکالر نا تعریف ءِ خوانگ نا است بڈی ءِ کرو ءِ، ہرا عالم آ ک تینا پن تے ہلکنو، و لے دن کہ نن تون دا آسراتی اف، گڑا ننا کاریم دادے کہ نن تینا کوشست ءِ کین، و اسہ کڑ زوک ءُ تعریف اس جوڑ کننگ نا کوشست کین، ایہن تو انٹرنیٹ آ مہالو آن بھاز آ تعریف آ ک ساڑی ارے، و لے ای دا پاوہ کہ اسہ چتکو تعریف اسے آن آسان، جامع و زرس پین و دیک بنائی طالب علم و لس خوانوک آتے کن مچ آ گمان ءِ آسان و جامع زبان اٹ تشریح کنتگے۔

''ادبی تھیوری اسہ منظّم شین اٹ منطقی وڑ اٹ اخذ کروک و آسانی اٹ رد مفروک نظریہ غا تا اسہ ہندن ءُ بالاد اسے، ہرادے نن کاریم اٹ انتگ کینہ، و ہمو تم کہ ہراتم نن ادبی نمشت اسے نا تنقیدی وڑ اٹ ترجمانی ءِ کینہ۔''

''ادبی تھیوری'' نظریہ وو ڑ تا ہمو بالاد ءِ ہرادے نن ادب نا عملی خوانشت کن کاریم اٹ اتینہ۔ ادبی تھیوری نا کمک اٹ نن ادب نا اسہ کاریم اسے نا معنی ءِ پیدوار کینہ، بلکن ہمو نظریہ غا تا کنڈ آ اشارہ کینہ، ہرا فک پاش کیرہ کہ ادب نا انت مطلب منتگ کیک۔ ادبی نظریہ اصل اٹ اصول آ تا سرجم ءِ، بھاز آتے ہموازباب پارہ، ہرا فتا کمک اٹ نن ادب ءِ پہہ منتگ نا کوشست کینہ۔ کل ادبی تشریحک نظریہ نا بنداوآ تالان مریہ، و لے دا بھاز جتا ءُ وڑ اسے نا تنقیدی سرجز اسے نا تُک انا وڑ اٹ کاریم کننگ کیک۔ دا ادبی نظریہ ءِ ہرا نوشتکار و کاریم نا نیام اٹ تعلقداری ءِ ٹھیفک۔ ادبی نظریہ نوشتکار نا زندنوشت نا فکر و نمشت نا تہٹی او نا نظریہ نا ساڑی گری نا جاچ نا کمک اٹ ادبی خوانشت کن نسل، تپہ وصنف انا اہمیت ءِ ٹھیفک۔ ادبی نظریہ تشریح ٹی تاریخی سیاق وسباق نا کڑ دءِ پہہ منتگ تون اوار نمشت نا لسانی و لاشعوری بشخ آتھون خوکی کن چندی فکری وڑ تے پیش کیک۔ ادبی نظریہ نگار ناول نا بُن و گونڈ کسہ غا تیان بیدس چندی صنف، دن کہ شاعری، داستان، ڈرامہ، شنیر و باگل نا تاریخ و ردوم نا پدرند ءِ خلیک،

نوشتانک

شال

.....مصباح، فرسٹ ایئر براہوئی

شال کوئٹہ نا متکن آ پن ئسکہ۔ ہرادے کہ انگریز آ ک کوئٹہ نوشتہ کریہ، تو دانا پن کوئٹہ مس۔ ایہن انگریزی کوزہ نا وخت دا شال ئس۔ دانا تاریخی قلعہ ''شالکوٹ'' ءُ پنی آ تاریخی درہ ''شال درہ'' نا پن اٹ چاہنگ۔ تاریخ اٹ دا پن 12 می صدی عیسوی نا اخیر اٹ ساڑی ءِ۔ دیکی بلوچستان نا زابل نا خوک و مراٹ آباد سیستانی بلوچ قبیلہ اٹ شال قبیلہ اس ہم ارے۔ دا دوراٹ کوئٹہ نا تالان آ دشت انا علاقہ غاتے ٹی ''شال'' انا پن خنگنگ۔ دا علاقہ دشت سبی آن بلیلی و مستونگ اسکان ئسکہ۔ خیال دادے کہ 12 می صدی عیسوی نا بنائی دا بلوچ قبیلہ ایرانی سیستان نا بلوچ علاقہ غان ہجرت کرے، و داڑے آباد مس۔ و لے مستونگ نا تورانی قلعہ غا کوزہ کریہ۔ ولدا دا قبیلہ نا پن ءِ شالکوٹ تخار۔ شال قلعہ غاتے اوغان بندغ آ ک کوٹ پاریہ۔ ہموسوب آن دانا پن کوئٹہ پنی مس، و لے دا کیہی مفروضہ غا تیان اسہ مفروضہ اس دا علاقائی پن تیان پنی مس۔ دا مفروضہ ٹی اسہ مفروضہ اس شاہ افغان احمد شاہ ابدالی ئس، او کوئٹہ نا علاقہ ٹی میر نصیر خان بلوچ نا لمہ ءِ شال انا ٹیکی اس۔ ولدا دا شال مس۔ ہرا کہ اسہ غلط وسٹی ءُ ہیت اسے، علاقائی پنک دن پاش مفسہ۔ کوئٹہ اصل اٹ کوٹہ نا بگڑ ینگوک ءُ وڑ اسے۔ دا لوز متکن مس، ساڑی براہوئی و بلوچی زبان نا لوز اسے، ہرا کہ سفا و آوار انگا پٹ اکن پانتگ۔ ہراڑے غلہ غاتے سفا کننگ کن تالان کریہ۔ و لے خولم نا ڈیمبری تے براہوئی و بلوچی ٹی ''کوت'' پارہ۔

کوئٹہ نا مست انا بنجائی علاقہ ہراٹی جناح روڈ، پرنس روڈ، سائنس کالج وسول ہسپتال نا دنگ آ ک اوار ءُ، او ہندن پٹ و میدان اس ئسکہ۔ ہراڑے کشار گرک غلہ نا فصل آتے لاب کننگ آن پد او فتے سفا کننگ کن تالان کریہ۔ ہنداسوب آن داجا گہ غاتے ''کوتہ'' پارہ۔ ہرادے داسہ کوئٹہ پانتگ۔ بناٹی داجہ ہرا کہ داسہ بازار ءِ۔ او کوتہ پانتگا، او قلعہ علاقہ ہائی کورٹ وٹی وی اسٹیشن اسکان ءِ، ہرا کہ داسہ چھاؤنی ٹی اوار ءِ۔ او دے ''شال کوٹ'' پارہ۔ یعنی ''شال قوم انا قلعہ'' 1876ء اسکان انگریز آ ک کوئٹہ غا کوزہ کریہ۔ ہمو وخت اسکان دا قومی پن اٹ پنی آ مچ آ علاقہ ''شال'' ئسکہ، کوئٹہ مستعمل الو۔

8 میکو پنہ غا برجاء

وخت اس کہ ادبی پنجر نا باضابطہ بشخ آ تا اہمیت ءِ ہم پٹک۔ دا منہ سال ءِ ادبی تھیوری دا ڈگری نا وضاحت ءِ کننگ نا کوشست کتنگ کہ دا نمشت اسہ ذات، نوشتکار اسے آن و دیک ربیدگی وڑ تا پیداوار نا سوب ءِ، و او نا رنداٹ او نمشت ہرا وڑ ربیدگی وڑ تا ٹھیفنگ اٹ کمک کیک۔

تھیوری ءِ جمالیاتی و ربیدگی فکری و خُلکتی کاریم تا ترجمانی نا پوسکن آ وڑ تینٹی علم ءِ اسہ پوسکن ءُ وڑ اسے نا وڑ بیان کننگ کیک۔ نظریہ و تنقید نا نیام اٹ فرق ہمو وخت آ بڑکاو کیک، ہراتم نقاد بنداوی اصول و ربیدگی عمل نا حوالہ ءِ تر سا تشریح نا باقاعدہ مسخت نا جاچ ءِ ہلیک، ہراٹی آبجیکٹ / راستی (یا ''عبارت'') اس مریک۔

(برجاء)

بوگ شوگ

ہراسٹ دھکہ تننگ کتو، ہمودے دھکہ کنوئی تمک

.....ڈاکٹر محبوب شاہ

میر بشام ءِ صاحب نا دفتر آ ایس۔ بشام ءِ پارے سیدھا جک سلہ۔ صاحب انگریزی زبان اٹ بشام آن گڑاس سوج کرے، اٹ بولی بریک نے؟ بشام پارے صاحب براہوئی، بلوچی، اردو، پشتو، انگریزی، سندھی، پنجابی، عربی، فارسی۔ صاحب پارے ہن نا نوکری پک مس، تینا پی ایس اے پارے داورناءِ آئسکریم والا ریڑی ءِ تنخواہ اس پینگی اپتس، کالج نا خڑک آ آئسکریم بہا کر، خف وخن تے تینا ملہ۔ کس اس نا بدخواہ تو اف؟ مسہ دے آن پدمیر صاحب تون اوار بریس، میر گاڈی ٹی سوار منگ تون پدی بشام نا خن تے تقے۔ داڑے بھاز تختی ءِ، نے آ نبار جہان نا در پدر آک داڑے ہزگار مسر، نی ہم داڑے چس ہلوس۔ بشام پارے ایلم ای ہزگار آ تا ٹاٹولی تے جوان خنانٹ، ہرا کہ غریب آ تا خڑینک آ تیان وڈ دکھ آن پر ءُ۔ میر بارن آ ارغ کنوک آک است انا دتر تے گلم کروک آک بارن آ مون و بے رنگ آ خن تے خنوہ کنے تینا زندانا پرواہ مفک۔ میر! ایقتا انت مروءِ ہرافتے کن مرک انا پڑوکنگ؟ انت بیروزگاری ڈوہ اسے؟ کنا خواجہ بندغ کتاب آ تیا نبارءِ دافتیٹی گڑاس ہندن ءُ ہرافتے نن آسانی ٹی خوانہ، گڑا سے خوانگ کپنہ، میر! دا نوکری کنا وس آن پیشن ءِ، ای جلاد نا نوکری ءِ الاٹ، دا انت اسے؟ میر! نی نا خواجہ اُس، ای نا عزت ءِ کیوہ، نی اخس بندغ داڑے نوکری تسنس، اوفتا تواب آ تا زموار نی تینٹ اُس، بے حساب بندغ نوکری کننگ کن بھرتی کرفینس، داکل تین کن تینٹ ویل و ڈکھ دسینو۔ گاڈی آن شیف وڈا میر کاٹم ءِ کھڑکی آن پیشن کشا، پارے لنگڑ مست آ بندغ تون نیکی کننگ حرام ءِ۔ بشام پارے میر مطلبی آ بندغ نا مہر خورہ غانبار ءِ، ہرا کہ مطلب نا ہر ہمو گڑاءِ چنک مون ءِ پدی ہڑسک۔

دانیام اٹ بیست وشش سال گدرینگا، اسہ دے اُراٹی پترینگا خاکی ءُ چٹھی اس تماسس، ملا خوانا تے تے حیران مس، نوشتہ کُس نن نے آخری وار پانہ نی ریٹائرمنٹ ہلنگ آن پد تینا بایومیٹرک ءِ کرفتس، اگہ مسہ دے ٹی کتویس تے پنشن نا بند مریک۔ بشام سوج اٹ مین بنجائی جاگہ ءِ۔ زمانہ نا حادثہ و بے گیگ حالیت آ تا سوب آن دا قبیلہ نوا ہندوستان، سرحد و پین علاقہ غا تیا اپے ہنا۔ دا ہم منتگ کیک کہ عرب آ تا جنگی لشکر تھون اوار پین ہم بلوچ قبیلہ نا سنگت و شال انا بندغ آک ہم اوارنسر۔ انتے کہ صوبہ سرحد و کشمیر نا ڈیہہ اسکان کیہی تاریخی بلوچ طائفہ غا تا آباد کاری نا آثار آک داسکان ہم ارير۔ ولدادا بلوچ آ تا دا بہادرءُ تائفہ اس ہم ئسکہ۔ خضر خان بلوچ پنج ہزار بلوچ جنگوڑ و لشکر تون اوار جلہو کرے تو دانا بلوچ لشکر اٹی شال تائفہ نا ہم پن ہم بریک، ہمو وخت آ دا بلوچ تائفہ نا منہ اُرا ایرانی سیستان اٹی و بھاز آک کشمیر تون اوارنسر۔

تینا متکن آ تاریخی وطن کوئٹہ ٹی شال قبیلہ نا نشانیک شانزدہ صدی عیسوی نا نیم آن پد گوہنگار، پد آن دادوراٹی اگہ منہ اُرا اس تینا وطن اٹ نسر ہم تو اوفتا ذکر متوکہ۔

گمان ہندادے کہ دا اقلیت اٹ بسر ولدا پوسکن انگا تھون گمنام مسر۔ ولے 1510ء۔ 1511 ہراتم شاہ بیگ، ارغون، بابر مرزا نا جلہو نا خلیس آن داکان پیش تمار۔ جلہو گیر آک شال آ بسر، و داڑے شال قلعہ نا خڑک آبادی آ جلہو کریر، او فتے کشار، تو دا مظلوم آک مستونگ و منگچر آ ہجرت کریر۔ ہراڑے او ''شالی'' پانگار۔ مطلب کہ شال انا بندغ آک۔ گمان ہندادے کہ دا شال قبیلہ نا پد اناک نسر۔ دا شالی اینو منگچر نا لانگو بلوچ آ تا شاخ انا وڑاٹ ساڑی ارے۔ و دا سہ ہم تینے کوئٹہ وخاص کر ہدہ نا شارانا پارہ۔ شال انا تاریخی ڈیہہ ہزار آ سال آ تسکان جنگ انا پڑمنے۔

تورانی پہلوان یک و نیم کرن اسکان دا ڈغار ءِ تینا کریے، 550 مستر مسیح ٹی ایرانی و تورانی جنگوڑ و آک دا جاگہ ءِ لتاڑ کریر۔ دا قدیم آ ہیت آ تیٹی دادامان اٹ بلوچ قوم انا آبادی و دا قلعہ نا ہیت آک ساڑی ارير۔ شاہنامہ فردوسی ٹی شال دامان و مستونگ اٹی بلوچ آ تا ہیت ءِ بھاز گمراٹ کننگانے۔ ہرانا سوب آن ہچ مف دو نیم ہزار سال آن دادامان اٹی بلوچ آ تار ہینگ نا شاہدی ملک۔

متکن آ بلوچ جنگوڑ و قبیلہ ٹی سر پرہ داسکان مستونگ اٹ آباد ءِ۔ ہرا کہ دا ڈیہہ انا متکن انگا وارث آ تیان ءِ۔

شال ڈیہہ اٹ کہی حکمران آک جلہو و بُرش کرسا ہنانو، ہرا قبیٹی کیانی، غزنوی، غوری، ارغون، مغل، ابدالی دائے تا پنک بریہ۔ اسہ مفروضہ اس دا ہم ارے کہ 1545ء اٹی ہراتم ہمایوں بادشاہ ولدا بادشاہی آ بس، تو او بلوچ آ تیا بھاز تورو کننگ نا بدل اٹ واپس شال و مستونگ ءِ اسہ بلوچ سردار اس کہ پن تے میر لونگ خان بلوچ کُس، ٹیکی ٹی تس۔ ہرا کہ مستونگ نا قلعہ ''گنج ماڑی'' و شال انا قلعہ ''شالکوٹ'' ءِ اول سر جوڑ جاڑ کرے و اودے سلہہ بند فوجی تا دو ٹی تس۔

☆☆☆☆☆

سلوک ئس، نیاڑی تے سخت بدبسکہ۔ چپ ئسر کہ اسہ شیر زال اس ایلو ءِ زور آن پارے یا اڑی دا بنول انت اکن سلوک ءِ؟ مائی سینا باسلتو پارے چاوہ پخیر اسے؟ زالکار آن پنڈہ خواہک۔ پین مائی اس سوج کرے، چاوہ نی تینا زئیفہ نا مڈی ءِ ہلنگ کن بسنس؟ پارے جی او۔ مائی پارے قیامت ءِ۔ بشام ءِ پین گڑانا چرت الولمی تے دوانزدہ ہزار اٹ سخت ئس۔ خیر آخر یکو نیاڑی تینا تے ہلک۔ بشام دریچہ غابے وس سلوک ئس، کرار آ تینا مسیح ءِ نشان تس، امبل پارے دا پیسہ غاک خالی نیاڑی تا ءُ، نی تو مزہ بروت اسے اُس؟ نا پن بشام ءِ، اگہ بی بی بشام مسکہ ولدا ہم تسٹہ نے۔ بشام پارے بی بی ءِ الے دا مسیح ءِ ہُر شش تو ءِ لنگڑ اُٹ۔ امبل پارے اسہ شرٹ اٹ نیمہ نا نیمہ کنا، ہلٹ داشش ہزار ءِ پین دے اس زالکار نا نیام اٹ خنجر نے بڑی خنی!

بشام خوشی آن پیسہ غاتے ہر فے میت اٹ پترینگا کہ ارا رکعت نفل شکرانہ خوانو، خنا او غان اس ملاءِ پارے کنا کاروبار کن دعا کیس۔ بشام پارے کس آمین پا پیرے۔ ملا پارے انتے؟ بشام پارے دا خن شیف کفن بہا کیک۔

☆☆☆☆☆